

LA RENAIXENSA

TAULA

	Págs.		Págs.
<i>Agulló y Vidal Ferrán</i>		<i>Armengol de Badia Agnés</i>	
Marina	9	A la meva mare	330
A bordo	401	La dona catalana	455
L' incendi del «Adela»	465	<i>B</i>	
Casus belli	733	Una familia de cantants (de Dau-	
<i>Albert G.</i>		det)	577
L' aucell	240	<i>Balaguer Victor</i>	
<i>Aldrich de Pagés Trinitat</i>		Lo cant dels Almugàvers	4
Primera invasió francesa	408	<i>Barber y Bas Francisco</i>	
<i>Alió Francisco</i>		Cant á la mare.	520
Semblansas populars.	81	<i>Bartrina Francisco</i>	
<i>A. M. P.</i>		Quadret	76
Maig	303	<i>Bassegoda Bonaventura</i>	
Juny	432	Lo miquelet de Ripoll	44
Juliol	444	<i>Bassegoda R. E.</i>	
Agost	511	Les dues ombres (balada)	638
Octubre	687	La Universitat de Cervera	758
Desembre	815	<i>Batlles Joseph</i>	
<i>Andreu Cabrelles Ramon</i>		Colon á Barcelona.	781
Cant de la ignoscencia	517	<i>Baulenas Valenti</i>	
<i>Anóni ns</i>		La creu dels realistas.	381
Lo somni.	65	La oració del rey.	764
Una fontada.	417	<i>Berga Joseph</i>	
La presa de la «Tornado»	452	Llegenda.	449
Lo lladre honrat (traducció) 529 y	545	Carta oberta.	565
Sense cor.	752		
La mort d' un ambiciós.	769		
Metamórfossis	813		

	Págs.		Págs.
<i>Bertran y Bros Pau</i>		<i>E. M.</i>	
Tradicions populars catalanas.	236	Un amor.	28
<i>Blanch y Romani Joseph</i>		<i>Estapé Pagés Jaume</i>	
La balada de la vida.	554	La trompeta d'en Biló.	472
<i>Boquer Trinitat</i>		Lo mon.	544
*	671	<i>Fàbregas Casanovas</i>	
<i>Bosch de la Trinxeria Carles</i>		Deliri.	446
Lo sastre Ferruxó.	33	Somni.	543
Un poeta rossellonés.	785	Brots d'estiu.	656
<i>Briç Francesch Pelay</i>		<i>Falp y Pláns Joseph</i>	
Lo lliuri del Prat.	209	A la Srta. Juliana Mas.	288
<i>Brosa y Sangerman</i>		<i>Franquesa y G mis Joseph</i>	
La bordeta.	141	Montgrony.	216
<i>B. S.</i>		Faulas cantadas (traducció).	241
Com ensenya la natura.	301	<i>Franquet y Serra Joseph</i>	
<i>Camós Joan Bta.</i>		L'albat.	13
Intimas.	395	Obrint l'album de D. ^a M. de D.	234
Lo bot salva-vidas.	428	La tornada del rossinyol.	396
<i>Campmany Antoni de P.</i>		<i>Freixa y Cos Joan</i>	
Hivern.	392	Sor Clara.	1 y 17
<i>Capella Francisco de P.</i>		A missa.	128
Pleguém la botiga.	593-609-625	<i>G. S.</i>	
641 y 658.		Lo cant del aucell.	586
<i>Casas y Pallerol Jaume</i>		<i>Genís y Aguiló Martí</i>	
A la Srta. Elvira Nonell.	175	Passavents.	96-113-129-145-161
Colon.	809	177 y 193.	
<i>Collell Jaume</i>		<i>Gili y Güell Antonia</i>	
Cap d'any.	6	Lo mal net.	844
<i>Cortils y Vieta Joseph</i>		<i>Guanyabens Emili</i>	
Lo Tresor del Romeu.	257	Lo darrer glop.	494
Lo senyor Pau.	305	<i>Guimerá Angel</i>	
En Jaume Ferrer de Blanes.	673	En lo desert.	59
Nuolada d'estiu.	737	L'enxaneta.	391
<i>Costa y Llobera Miquel</i>		<i>I</i>	
Dos sospirs.	42	A las senyoretas.	508
<i>Cots y Soldevila Pere de</i>		<i>Junyent Rovira Miquel</i>	
La viola y la dalia.	63	Mes de Maig.	334
Cansó.	431	<i>Llinás Carles</i>	
Desde Sant Geroni.	495	Forse altro canterà con miglior	
<i>D. A. B.</i>		plectro.	513
No pot ser.	207	<i>Llombart Constantí</i>	
<i>Daudet Alfons</i>		Homenatge á Colon.	700
La mort del delfí.	289	<i>Llorente Teodor</i>	
		Lo rosari de la viuda.	70

	Págs.		Págs.
<i>Maragall Joan</i>		Rondalla	683
De teulas amunt	30	*	731
Romansa sense paraulas.	176	Pe'l mar	798
Las rosas.	272	<i>Olivo Joaquim</i>	
<i>Martí y Folguera Joseph</i>		A la rosa	271
Castellans de Catalunya.	570	<i>Oró y Pla Pere</i>	
<i>Marull Francesch</i>		Flor del cel	463
La sardana	582	<i>Pagés de Puig Anicet</i>	
<i>Masífern Ramon</i>		Tu y jo.	32
La sardana	223	<i>Parés Alfons M.</i>	
L' aglenya	487	*	144
<i>Mas y Casanovas Joseph</i>		*	336
Ramell de flors místicas.	190	*	735
La resclosa (faula).	527	<i>Pascual Emili</i>	
Montserrat	366	La Quera.	78
¡Pobre patria!	412	La Brucataná	268
Cor ferit	468	Inventari	557
<i>Mateu Ramon</i>		Cantan...!	585
Lo pessebre mullat	49	A Colon	686
A cau d' orella	299	Pecat de promescs.	812
Una fontada.	417 y 433	<i>Penya A. M.</i>	
Lo número 13	753	Els Jochs Florals de 1888.	475
<i>Matheu Francesch</i>		<i>Penya de Amer Victoria</i>	
Lo rossinyol de Montserrat.	43	Lo bon Jesuset.	80
<i>Mercadé y Martí</i>		A Maria en sa gloriosa Assumpció.	574
*	400	<i>Piferrer Juli</i>	
Cant del butxí	461	Soletat.	239
Insomni	506	<i>Planas y Font Claudi</i>	
Oració.	848	Las tripas del gall.	21
<i>Moliné y Brasés Ernest</i>		Lo rellotje	220
Cuadret	8	¡Monja!	378
*	384	A la sorra.	458
Sempre	688	Apunte	471
<i>Muntanyola Pere</i>		La justícia d' en Peret	721
A la meva mare	12	<i>Pons y Gallarza Joseph Lluís</i>	
Patria	589	Lo treball de Catalunya.	283
Símbols	768	<i>Pons y Massaveu Joan</i>	
<i>Nadal Lluís B.</i>		Coblas de solter	91
Festa major.	606	A la bona de Deu.	337-354 y 369
<i>Novellas de Molins Jaume</i>		<i>Reventós I.</i>	
A la meva amor	61	Cansó.	527
Cansons populars.	225	<i>Ribot y Serra Manuel</i>	
L' arbre de Catalunya	325	La primavera	538
*	426	<i>Ricart y Giralt Joseph</i>	
Primavera	479	Excursió	689
Lletra.	559	<i>Riera Batlle Dolors</i>	
*	509	Naixement	469
La mort del vell	650	Jorns d' estiu	704

	Págs.		Págs.
<i>Riera y Bertran Joaquim</i>		<i>Trayter E.</i>	
Comanda.	170	Un dia á Cadaqués	561
<i>Rocamora M.</i>		<i>Ubach y Vinyeta Francesch</i>	
Enuig	172	Lo trapeci	55
A una mare	415	Primavera	238
Missatge	439	La flor del fajol.	322
A una núvia.	591	Lo 6 y 'l 14 de Juny de 1808	805
* *	608	<i>Urgellés Depares Manuel</i>	
<i>Roca y Sans Ramon</i>		Carnestoltas.	292
Rosalía	551	<i>Urrecha Frederich</i>	
¿Per qué somreyas?	719	La darrera nit	481
<i>Rosselló Geroni</i>		<i>Valldeneu Estapé E.</i>	
La venjansa.	31	La orfaneta	111
Lo cant del segador	389	<i>Valldeneu Estapé Pau</i>	
<i>Salvador Telesforo</i>		La batxillera	273
Cant al mariner	524	La ampurdanesa	705
<i>Sans y Guitart Pau</i>		<i>Valls y Vicens Agustí</i>	
Al Centre Escolar Catalanista.	801	Sortint dels Jochs Florals	79
<i>Sardá Joan</i>		<i>Valls y Vicens Joseph</i>	
Endressa	95	La font	158
<i>Serra y Font Marian</i>		Lo cant del taper	622
Lo ball de las morratxas	497	<i>Vayreda Marian</i>	
<i>Taronj i Cortés Joseph</i>		Granada	385
Després de la Comunió	265	<i>Verdaguer de Cots Carme</i>	
<i>Terré Manuel</i>		Lo plany de la viuda.	831
Un arbre del Paradís,	351	<i>Verdaguer Jascinto</i>	
<i>Thos y Codina Terenci</i>		Lo teberinte.	447
La vinguda dels Sants Reys	47	<i>Yxart Joseph</i>	
<i>Tintoré y Mercader Lluís</i>		Discurs de presidencia en l'Ateneu	
Montserrat	445	Barcelonés.	817 y 833
<i>Torres y Reyató Jascinto</i>			
Amorosa	541		

SOR CLARA

I

En lo convent de X—no cal dir d' ahont ni quín,—morí ja fa molt temps una monja que per espay d' alguns anys hi feu la vida dels benaventurats en la terra; mitj boja, lela per complet, no perturbá may en res las prácticas religiosas ni 'ls quefers materials de sas germanas de reclusió; sens altre manía que la de donar continuament corda á un rellotge de paret penjat en un recó de galería y abandonat allí per inservible, anava d' aquí d' allá del convent, corria pe'l claustre, pujava á las celdas, baixava al hort y ab la mitja rialleta als llabis, balandrejant lo cos, los brassos penjant, sempre anava á parar al mateix terme: á contemplar l' horari del rellotge, agafar la cadeneta dels pesos, penjarlos amunt, y entornarsen; per ella aquell ingrát *xerre....ech* de las rodas giravoltant vertiginosament, debía traduhirse en la mes agradable de las armonías. Es en vá dir, que no tenia pas temps de girarshi d' esquena, que 'ls pesos ja tornavan á ser baix: la molla era trencada....

Rellotge y ella, bona parella ¡duas máquinas espatlladas!

Se la coneixia en la *casa* ab lo nom de Sor Clara; fora del convent, *allà en lo mon*—com diuhen las monjas—l'anomenavan Madroneta; avuy per avuy en que d'ella ja no'n queda mes que 'l recort y en que aquest encara ab prou feynas es esmentat en las llargas nits d'hivern quan prop del braser se contan historias estranyas y qüentos de fantasía, ó allà en lo convent quan á posta de sol, baix las arcadas del claustre de germana á germana s'escáu per etzar á establirshi aquella corrent d'impresions francas é íntimas que fá que ragi dels llabis la paraula sense 'l raser del fingiment, ni 'l disfrés de la hipocresía, sol deixarse de banda 'l dictat d'*esperitada* que l'ignorant fanatisme en lo poble ó en la comunitat 's dona á la difunta Sor Clara y se la coneix allavoras, per la *enamorada boja*.

Sa historia ab mes ó menos variants generalment es escoltada pe 'l poble ab aquella nota de curiositat quan no ab aquella mitja rialleta que sol acompanyar á la ressenya d'alguna de tantas lluytas que 'n la vida tenen apariencias d'inverossímils, sobre tot, quan aquell que la fá y 'ls que la escoltan, no 'ls hi vá ni vé res en ella, ni en ella 's troban. En cambi, recordada en lo claustre, lo penós sospir y la amarganta llágrima solen parlar traydorament del estat subjectiu d'altres Sors Claras que Madronetas un temps, poden també esdevenir á enamoradas bojas; cap y á la fi, tals sospirs y tals plors provenen sempre d'una passió quals petjadas no 's perden pas en lo lllindar de la casa santa; d'un sentiment que no s'esboyra ab l'encéns de l'altar en las tenebrosas voltas de la iglesia; d'una ilusió que pocas vegadas segueix la vía d'aquells cabells qu'escampa en terra la estisora que pretén fer enmudir los vanitosos encants naturals de la bellesa; perquè en últim resultat, la cerca d'un hort per alta que sia, las arcadas d'un claustre per misticisme que revelin y las parets d'una celda per soletat que respirin, no son prou pera separar d'*allà del mon*, las vidas que ab més ó ménos severitat poden enclourer.

• • •

La Madroneta no 's feu monja per vocació.

Tothom ne sab d'istorias d'aquestas en que 's dona compte de la perversitat d'un home, de las exigencias d'un pare

desnaturalisat, de las adversitats de la vida, de las miserias y flaquezas d' aquest mon, ¿perqué donchs repetirne un' altre?

La Madroneta devía tenir uns divuyt anys, quan una nit ja ben tart, lo servey de la casa corria d' assí d' allá endressant perentoriament sillons y cadiras en las salas; crestalls y safatas en la cuyna; taulas y armaris en lo menjador y apagava per últim una á una las llums que havían cremat tot' una vetllada y cremavan encara en mitg d' una atmósfera viciada, darrers testimonis d' una festa, que com tantas altres, solen serho per tothom, escepció feta per aquells mateixos que l' han donada á sos amichs en honor de qualsevol celebritat ab assistencia de parents, coneguts y convidats.

En aquell' hora y en una de las cambres de la casa, la més reduhida de totes, semblava haverhi consell de familia. Lo pare d' ella sermonejá llarga estona á la Madroneta; lo silenci d' aquésta no degué semblarli prou eloqüent, quan ab lo major tó d' enfado va dirli:

—Inútil es que persisteixis en aquest cremador silenci, ni pretenguis continuar ab tan aborrida conducta; no ignoro ja de molt temps las tevas amagadas relacions ab l' Alfons, pobre xicot á qui has donát alas en va; perque mentres jo visca, no será mal lo cel s' enfonsi, lo teu espós; será bo, trevallador, honrat, digne...

—¡Pare!...

—No preguis: esborra 'l passat si en ton cervell s' hi di-buixa y no 't recordis més d' ell; ¡jo ho mano!

Y la Madroneta intentá obehir y volgué no recordarlo. Mes passaren mesos y anys densá que fins l' Alfons va creuers olvidat per ella, y al últim doblegantse á la llarga lluyta de sa passió no estingida; buscá 'l repós que no trobava en lloch del mon, dintre d' un claustre.

JOAN FREIXA Y COS.

(Seguirá.)

LO CANT DELS ALMUGAVERS

(De la tragedia *Los Pirineus*)

RAIG DE LLUNA

L'almugaver deu viure—la vida del combat
sens mes plahers ni joias—que set, perills y fam:
sas solas amoretas—occir, ferir, lluytar;
lo tálam de sas bodas—las vilas flamejant;
per sola vianda, feras,—y per beguda, sanch.

ALMUGAVERS

Avant, avant! Despértat, ferro!

RAIG DE LLUNA

Avuy es lo gran dia—del coll de Panissars,
si tornan los francesos,—d' aquí no passarán.
Lo dia que vingueren—ningú 'ls pogué contar;
lo dia que s' entornen—bé prou que 'ls contarán.
Almugavers, ja es hora.—¡Au donchs! Coltells en ma!

ALMUGAVERS

¡Despértat, ferro! ¡Firá́m! ¡Firá́m!

RAIG DE LLUNA

Quan los francesos vingan,—son auriflama alsant,
son auriflama á trossos—los vents se l' endurán,
sas tendas nos esperan—aném allí á fer carn:
esmicará sos ossos—la dent de ma destrál;
los morts cayguts á terra—los corbs se 'ls menjarán.

ALMUGAVERS

¡Firá́m! ¡Firá́m! A carn! A carn!

RAIG DE LLUNA

Ni per llevar sisquera—un sol ha de quedar,
ni rey, infant y príncep,—ni bisbes ni llegat.
¡Au, donchs! Despértat, ferro!—Lo sol avuy veurá
escórrers per las penyas—á degotalls la sanch,
que avuy es lo gran dia—del coll de Panissars.

ALMUGAVERS

¡Avant! Avant! Despértat, ferro!
¡Firá́m! Firám! A carn! A carn!

VÍCTOR BALAGUER.

Mestre en gay saber.

CAP D' ANY

Lo moviment de la pèndola
no 'm dona pler de mirál,
y á voltes mos ulls s' hi clavan
com si aquell cercle d' aram
que 's mou á dreta y esquerra
sempre ab lo mateix compás,
digués coses á mon ánima
que solzament ell les sab,
ó tingués algun misteri
que á ningú 'l vol revelar.
La fressa que fa al gronxarse
es remor que 'm dona esglay,
me sembla que es la rialla
seca, irónica, infernal
que 'l temps volador enjega
quan s' esmuny de nostres mans,
deixantnos per recordança
cabells blanchs y desenganyys.

En eix punt de les dotze hores
lo bronzo ha dat lo senyal;
més tristes les batallades

que altres voltes m' han semblat
y s' ha ficat dins mos ossos
del martell lo colpejar,
pensant que llavors finava
per sempre més un altre any.
¡Aixís s' escola la vida
y 's torna abir lo demá,
y lo que més lluny s' espera
prest ens passa pel costat,
y quant volém fiturarlo
ja ha fugit per no tornar!
Les sonores campanades
dins mí un eco han despertat;
d' altres anyades finides
he fet memoria ab esglay;
y com los castells de boyra
que alça 'l sol ab son escalf,
bromades de recordances
han passat pel meu devant,
fantasmes de millors días,
ombres de mos perduts anys
que feya alçar ma memoria
de la fossa del passat.

Y en tant, gronxantse la péndola
fresseja sens may parar:
si fa igual pich cada volta
no marca 'l mateix instant;
y així l' home en eixa terra,
romeu perdut y llassat,
de son pas deixa per rastre
dies que fugen volant,
fins que deixant dins la tomba
lo vestit vell y esquinçat,
veu les fites d' una terra
hont lo temps no passa may,
hont les hores son centuries
y 'ls dias eternitats.

CUADRET

Sola tú dins sa cambra y jo fora
dalintme de tristor;
tú teclejant cançons de melangía
qu' escolto silenciós;
las tenebras, fantásticas senyoras
del ample corredor,
deixan pas á la llum qu' ompla ta cambra
estremintse de por;
pe 'l forat de la clau surt resplandenta;
com espasa de foch,
sadolla del llampech de ta mirada
y de sospirs d' amor;
barrejadas ab ella van las notas
del piano melangiós.

E. MOLINÉ

MARINA

Deu te quart festa major
y 't fassa ben arivada
ab ton trajo de plahers
y lo teu róssech de ballas.

La platja t'espera ja;
dos envelats l'engalanan
y s'ensaja 'l floviol
per refilá en las sardanas.

Antany al darte comiat
te 'l varem dar ab recansa,
per tos balls enlluhernadors
per las sardanas de plassa,

Per l' aixam de forasters
y la típica cucanya,
que, com va ser la d' antany,
no se 'n farà pas cap d' altre.

La mar blava com lo cel
s' entretenia ab manyagas,
los cranchs prenian lo sol
sobre las rocas clapadas

Mar de llum encegada
sobre la mar s' escampava
y lluhia un sol al cel
y un altre sol en l' onada.

Las barcas de tot l' entorn
varen veni endiumenjadas
rams de flors al cim del pal,
rissats gallarets y flámulas.

Si no inflava vela 'l vent,
los rems fendian las ayguas
deixant caure un devassall
de gotas d' or brillejantas.

Los joves hi anavan drets
y las ninas assentadas
ab aquells rostres galans
aixamosits ab riallas.

Tot bullia en terra y mar
la gent hi xiuxiuhejava,
esglahonantse al jayent
de la platja arrasserada.

Sobre de l' ample *escull* *gros*
hi penjava la cucanya
cimbreganthi espategant
la bandera cobejada.

Los bailets, miij despullats
ab quin afany hi pujavan,
i malehit lo sabó moll
que no deixava agafarla !

Quinas riallas tothom
quan veyan los bailets caure,
aixecant un remolí
que á tots los bots espurnava !

Quan arribavan al cim,
quins picaments y gatzara !
la copla vinga tocar
tirabous llarchs y sardanas

Y 'l vensedor tot nadant
á cercar lo premi ab ansia
y altre volta á esperar torn
regalant aygua salada.

Quin bo dava de mirar
aquella bonica platja
aquell bellugueig de caps
rich de tons y llum brillanta,

Y la mar, com sí hi gosés
de veures tant festejada,
s' adormía al bes suau
que li tornava la platja.

Deu te quart festa major,
y 't fassa ben arribada;
com ho foren las d' antany
sigan enguany las cucanyas.

FERRAN AGULLÓ y VIDAL.

À LA MEVA MARE,

LO DIA DEL SEU SANT

En eixa festa gran y d'alegría,
¿ qué podria oferiuse, Mare mia,
que d' un amor inmens lo símbol fós,
si escorcollant lo mon, no trovaria
may res digne de vos ! ?..

Las mes jolius flors, foran poch bellas;
no guardan los palaus prou joyells d' or,
ni te 'l mar, ni la terra prou tresor,
ni 'l mon prou maravellas !
¡ Si foran poch, per vos, grapats d' estrelles !!

¿ Qué oferiuse puch, donchs, en esta diada,
si ja vostre es mon cor, Mare estimada ! ?

FERE MUNTANYOLA

Barcelona, juliol de 1891.

L' ALBAT

Tot just l' alba ha despuntat
tenyint lo serrat
d' una llum rosada,
y ja aprop del finestró,
ab débíl claró
treballa una mare.

S' ha posat á fé un coixí
de roba de llí
d' esponjosa llana ;
quan la feyna 's va acabant,
la jove plorant
lo rega ab sas llágrimas.

Perqué sia més bufó,
ab punt de festó,
lo volta de randa ;
tantost l' ha ben enllestit,
ab rostre afligit
se n' entra á la cambra.

Allí jau de sòn fillet
lo cos, ja tant fret
que sembla de marbre,
ab los ulls envidrats,
los llabis tencats,
manetas creuhadas.

Com si estés encondormit
damunt d'aquell llit,
lo mort no esglayava
¡poncella d'un roserar,
que á mitj esclatar
lo vent l'ha esfullada!

Li besa ab deliri greu
sa cara de neu
y torna á besarla,
li posa 'l vestit mellor
y ab aygua d'olor
perfuma 'l cadávre.

De sòn cargolat cabell,
de seda un capdell,
li 'n trenca una mata;
l'abrassa per cop derrer
y ab cor ben senser
lo fica á la caixa.

Col-locà sobre 'l coixí,
sòn cap, que guarní
ab bella garlanda,
féta ab brots de taronger
y groch violer,
cullits á trench d'alba.

Los ulls amarats en plor,
s'assenta ab dolor
propet d'aquell àngel,

de la cera 'ls espetechs
y uns fondos gemechs
ompliren la cambra.

La mirada en lo sèu fill,
com dintre un spill
cercantbi bonansa ;
mentre 'ls grats perfums d' amor
qu' eixían del cor
l' espay sadollavan,

En l' excés del sofriment,
del viu sentiment
la jove gosava,
trobanthi mès suau consol
que, seca pèl sol,
la fió en la rosada.

Soliloqui maternal
qu' en hora fatal
dos homes trencaren,
enduent sent lo cosset
del ros infantet,
colom sense tara.

Com si un llamp l' hagués ferit,
llensant un gran crit,
s' aixeca la mare,
y reclama 'l sèu tresor,
la joya mellor
que avuy li robaren.

No suspira ab plany més viu
voreta del riu
la tortra boscana
quant l' unglot del esparver
del niu falaguer
li pren sa fillada.

La mareta sanglotant
va saborejant
las dolsas paraulas
que li deya l' infantó,
la mel del petó
derrer que li dava.

Li recorda 'l pensament
los Reys d' Orient,
los jochs y la palma;
mès l' esclat de l' amargor
li apaga en són cor
la llum d' esperansa.

Abatut del tot l' esprit,
quedá ben rendit
lo cos de la mare,
com las flors que l' huracá
de sobte arrancá,
marcint lo brancatje,

Fins que un astre ab sa claror
desfá la espessor
d' aquella boyrada,
fentli veure 'l seu fillet,
gentil angelet
que al cel se 'n pujava.

La rialleta que li feu,
fou placit adeu,
que vá aconhortarla ;
s' ajonolla, aixuga 'l plor
y eleva al Senyor
ferventa pregaria.

JOSEPH FRANQUET y SERRA.

SOR CLARA

(Acabament.)

II

UN any de novicia! — solía esclamar, á solas los primers días, tement que son esperit flaquejaría avans d' arribar á son terme. — ¡Un any de novicia! ¿quí sab? preguntavas ella mateixa, distreta, los ulls sens mirar en lloch y somiant impossibles. De sopte tornant en sí, s' adonava de sa distracció y severament se reprenía. Per ella, aquellas lletras altas, amplas y, negras que 's destacavan demunt la blanca cals de las parets en corredors y escalas, en las celdas y en lo claustre, aquell lletrero de SILENCI que 's repetía imponentse per tot arreu, sério y magestuós, característich en l'ordre d' aquell convent, no tenía pas la mateixa significació que pera las altres germanas. Ella que jamay badava boca, era per la seguida y somiadora rondalla del seu cor per la que llegia esferehida aquellas lletras. ¡SILENCI! La seva ánima no sabía llegirlas....

Mes aquell any passá corrent, corrent com sol ferho 'l temps fins quan las penas nos rodejan, si presumim y endeviném altres días de pitjors torments, dóls y miserias.

La Madroneta prefessá[marcida, no pas mística. Pero aquell

aspecte constant d'aclaparament, son posat trist, sa mirada sempre baixa, sa veu condolguda, sa incondicional sumissió y 'l retraïment á tota mena d'expansions durant un any que fou per ella de martiri, li conquistaren la fama de virtuosa y santa.

—¡Quí pogués serho!—contestá á la Superiora, casi alegre, com satisfeta d' haber vensut en la lluyta de sos duptes é indecisions, quan sortint del chor l'acompanyá á la nova col·da. — ¡Quí pogués serho!

No habían pás transcorregut tres días d'aquell en que professá, quan fou cridada Sor Clara pera vetllar á una de las monjas, bon xich malalta, pitjorant cada día més y quin estat requeria aquells cuydados. Cap com ella: un angel de bondat á la espona del llit ¡quin be no li faria!

Acceptá gústosa l'encárrech: tantas y tantas nits passá de vetlla á solas, que algunas més en companyia no li podian desplaure; mes que fós aquesta, una úsica casi agonitzant, malalta sols de cos, no aixís con ella de l'ánima, aconsolant-se de sentir ja entre la quietut d'aquella casa de santetat la quietut del sepulcre y trobant un benefactor remey á sos dolors, quan sofridora llegia als peus d'un Sant-Crist que en la paret d'enfront hi había — com en totas las celdas. — «*Si patissis, contempla aquesta Imatge, y allavoras, si t'atreveixes, queixat.*»

Y ella que horas y més horas aná confegint de memoria aquellas paraulas, ben lluny lo pensament de las realitats aclaparadoras que la rodejavan, quan mitja nit fou passada se 'n vegé distreta Sor Isabel — la malalta — semblá revenir del ensopiment en que tot sovint queya, talment dormida; mes son despertar, revifalla postrera de sa vida, malferí á Sor Clara.

Tot seguit desvari: una historia incongruent de profans amors li fou contada; á cada mot deslligat, endevinadora de la ilació que 'l panteig robava á aquella novela potser, potser realitat desgarradora, anava creixent son interés mentres s'olvidava d'aquella malalta agonejant recordadora d'un home que la estimá sens esperansa, que visqué sols per ella y que morí una vesprada muralla enllá del convent, y á poch de despedirse.....

Sor Isabel terminá 'l desvari ab una rialleta.

Sor Clara s'estremí de pena vessant amargantíssim plor.

A posta de sol la enterrarian. Tota la tarde passaren al chor las monjas pregant per ella; de cós present dintre una caixa de fusta blanca, una créu negre en la tapa, per anellas quatre bagas de corda d' espart.... l' últim vot de pobresa.

A l' hora fixada quatre germanas agafaren una d' aquellas bagas cada una; altres tantas al costat ab blandons encesos, las restants al darrera en professó salmodiant absoltas, empengueren, deixant al chor las novicias, lo camí de la cripta.

Sor Clara per primera vegada baixava á aquell subterrani de sostre ample y baix com si sas voltas, aixafadas en un instant volguessin despendrers desmenussant bordóns, empenyent columnas y trabucant capitells á dreta y esquerra; columnas y capitells, basas, pilans y voltas, tot pesant, robust, feixuch, aclaparador, pera tancar en reduhit lloch lo silenci, las tenebras, la feredat y la mort que s' hi respira en aquell ayre humit, romátich, fret y calurós com d' ayguas podridas dins la bauma amagada en un recó de montanya. Una llan-tieta al mitj, no ben plena d' un oli verdós al vesllúm d' aquella ténue llumeneta que ni era prou pera esvahir la foscor d' entremitj las tres cadenas que engroixidas pe 'l rovell la sostenían devallant del bordó d' una volta, y allá al fons, alt de tota l' alsada que aquesta permetía, un Sant-Crist los brassos de banda á banda — mes lloch hi haguessin fet mes llarchs ho foren — Li tapava 'l rostre una espessor de cabells, negres, esbullats, que li donava — Deu me perdó — una impressió esgarrifadora, tal, que á sa presencia, Sor Clara barre-jant potser en son pensament la seva historia passada ab lo desvari de Sor Isabel, d' aquella que mirava allá en terra, morta, dintre aquell misteriós lloch que per sempre mes la tancava, com la tancaria á n' ella pera tothom, va sentirse una corrent com d' aygua gelada per tot lo cós, esclafí un xiscle agút, estrident y prolongat que ressoná en las parets de la cripta ab tó aspre é ingrat, y, balantsantse en avant, caygué en terra de tota sa llargada.

La pujaren á la celda sas companyas y per moltes horas los ulls oberts sense espresió, la boca closa sens paraulas, restá com morta; quan despertá, despertá ab aquell posat de bena-

venturada que conservá durant la vida. Per un quant temps, ab la mitja rialleta parlava á las monjas d' un tal Altons que á la vesprada aniria al convent, com aquell de Sor Isabel y saltaría la paret del jardí per veurer á n' ella..... Y esparverada, de cop girava esquena y fugint corrents:

— ¡Lo matarían, lo matarían! — esclamava.

Temerosa de que l' hora arribés, s' encarava ab lo rellotge, unas vegadas pera aturar enguniosa sa marxa, altres pera donar mes pressa á sas agullas. Fins que 'l rellotge 's desmanegá pera ferli companyia.

Aixís visqué anys y mes anys respectada per son estat; mes un dia d' hivern, en l' hora aquella de trista recordansa sempre per ella, una verdadera alarma en lo convent la tragué de tant llarch somni. La Mare tornera al tancar lo reixat de ferro que separava la galeria d' un trós de camp qu' era horta y jardí á la vegada, li semblá veurer ombras per aquell indret y la veu de ¡lladres! s' esbombá esferehint d' espant á monjas y novicias. No hi había recó ni amagatall prou amagat pera enquibirse. Sor Clara entre ellas, cega, topá ab la porta de la cripta, ahont jamay mes se la había pogut fer baixar y á tomballons per las escalas caygué estenallada als peus de la Santa Imatge.

L' endemá al matí la trobaren allá; un farcell informe, pe' 'ls habits embolcallada, recargolats á son cós com mal faixantla y 'l rostre desfigurat, la boca entregirada, los ulls enfora 'l crani, botaruts, blanchs y entelats, y, cara á vall, uns viots de sanch que rajá d' una ferida que en lo front va ferse al caurer.

¡La esperitada!

De com despres de morta vá saberse en lo convent la historia de la Madroneta, no s' ha aclarit may; no hi faltava á fora qui digués—lo poble tot vol explicarsho—que tots los seus detalls habian passat com per un cedás, per la reixeta del confessionari; pero la recadera de las monjas, aquella tia d' ulls de fura, trafaguet com ella sola, al sentirho en algun rotllo de devotas parroquianas, rodava 'l cap y se 'n sortía barbotejant: ¡Malas llenguas, malas llenguas!

JOAN FREIXA Y COS.

Barcelona 1 de Janer de 1892.

LAS TRIPAS DEL GALL

QUIN Nadal, Dèu mèu, quin Nadal!
La dona al llit, mitj tulida; jo sense poder guanyar un mós de pá,... esguerrat!... Sembla ahir, que aquella maleïda màquina de ca 'n Sala va agafarme la cama dreta, quan anava á mudar una agulla que un grumoll de cotó m' havia partit, y com si fos una palleta me la va entortolligar, petantme l'os per quatre puestos!... y véus' aquí un pobre home honrat, trevallador... reduhit á la miseria!... á captar, ab la vergonya á las galtas, un mosset de pá per portar als llavis, un esquins de roba ab que cubrir las carns y defensarlas d' aquest fret, que glassa l' ànima!...

¡Quín Nadal, Dèu mèu, quin Nadal!... Quan s' acosta una diada d' aquestas es quan anyoro aquell temps!... Jo trevallava y 'l dissapte cobrava lo setmanal, divuyt ó vint pessetonas. Ella, la Lluïsa, també me 'n portava un altre de deu ó dotze—feya feynas á las casas que 'ls mancava minyona, y com que es tan neteta y endressada, tothom la venía á buscar; tota la setmana tenía feyna—juntavam los dos setmanals y ella 'ls guardava, ben guardadets á la calaixera. Cada día ne treya un parell de pessetas per la vida y lo demés ho ficavam á una

guardiola... Que venia un dia que teniam un gasto extraordinari —'l dia que la Lluïsa va ser padrina de la criatura de sa germana— donchs rompiam la guardiola, se 'n treya lo que s' havia de menester, y lo que sobrava ho ficavam dintre un' altra... y aixis Dèu nos ajud, ¡si 'n viviam de bè!... ¡cap príncep coronat se dona tan bona vida!... Que s' acostava Nadal... donchs allí tres ó quatre dias avans no podian pas faltar un parell de capons... anessin al preu que volguessin: no miravam prim... y en sent lo dia de Nadal ¡quina disbauxa!... Aixó sí: ella y jo solets; Dèu nos hi ha volgut; no 'ns ha donat cap fill... Donchs sols, ben solets! no m' agrada que s' hi fiquin parents y adherents dintre casa; no, cap. No son més que un niu de rahons. De desde que va haverhi aquell disbarat ab la germana de la dona, de la Lluïsa, jo, jo mateix vaig dirli: mira, noya: ja ho sabs; tot lo nostre es teu; però aixó sí: á casa no m' hi tornis á posar los peus may més: es la manera de no renyir may!... Y ben bé que ho ha cumplert: sobre tot desde que som *pobres*! Avans venia un cop á l' any; després després jo vaig pendre mal, la Lluïsa va agafar lo dolor... y may més l' hem vista. ¡Dèu li dongui bona sort!

Y si 'n fèyam de brometa tots dos: ¡quinas riallas! ¡Alló era una delicia!... Allavoras encara no me 'n adonava prou: ara ho veig, ara, que passém tot lo sant dia, ella jemegant, jo... jo consumintme.

Fins me sembla que 'l sol ho fá á posta, de ferlos més tristos aquets dias: ja 'n fa cinch que plou, cinch dias que no 'ns ha vingut á veure 'l sol... ¡l' únich braseret del pobre!... y sempre la pluja batent los vidres dels porticons, y 'l cel sempre emboyrat. trist!... Avans, jo me 'n recordo, feya uns dias alegres, bonichs... ara no; tot está trist, tot... fins lo meu cor!...

¡Qué farém demá!... igual que ahir, que avans d' ahir... que l' altre!... ella jemegarà; jo 'm consumiré!... ah! y per compte dels capons d' avans menjarém una sopeta dels rosegons de pá sech que arreplegaré aquesta tarde y una arengada que ab la vergonya al front y 'l condol al cor rebré, pel mitj overt cancell de las minyonas de casas bonas...

Y deixá la medicina en una cadira al capsal del llit de la malalta perquè la prengué quan sentís tocar dos quarts de cinch al rellotje de la Parroquia; prengué la bossa per posar-

hi 'ls rosegons y baixá la fòska escaleta fent repicar las cros-sas á cada esglahó que baixava.

Era 'l día avans de Nadal, plovió y las gotetas, despresa del mantell grís que 'l cell embolcallava, queyan pausadament y al arriivar á terra obrían bambolletas en l'aygua que entre las fangosas roderas s'escorría? pluja embutllufada, pluja de durada.

* * *

¡ Quína mica de trasbals hi havia á la cuyna de ca'n Serraclara !... la cuynera no s'hi entenía. Ja te rahó 'l ditxo : puja més lo farciment que 'l gall ; però encara ne tindría més si deya : més feyna dóna 'l farciment que 'l gall. Y un gall com aquell !... alló no era gall... era un burro ! ; Pobre bés-tia, penjada cap-per-vall d' un cláu en un recó de la cuyna, decapit, tot nú ab lo fret que feya ! — groch, — verament feya llástima.

Y entre tant en un fogó fregían las salsitjas, en un altre lo llomillo, mes enllá bullían los ous, per trinxarlos, quan fòs-sin ben dusos, y barrejarlos ab la carn que la senyoreta de la casa—; la mateixa senyoreta !—anava trinxant ab lo tallador... fins la senyora y tot presenciava las mecánicas del farciment... y ara falta llart, ara 'm sembla que hi ha pochs ous, ara tiréu sal al llomillo... y anadas y vingudas... la cambrera corrent d' un cantó al altre, la cuynera vermella, afadigada... ; un ver-dader trasbals !... y entre tant d'aquellas payellas s' anava alsant una fumera espessa, substanciosa... que no mes ab l'olor ja satisfeya.

—D' aquestas tripotas no sé pas que ferne ; per tot arreu me fan nosa ! — deya la cuynera, referintse á las tripas que junt ab lo cap y las potas tant aviat eran á la taula, com sobre 'ls fogóns, com á l'ayguera... anava un, y perquè li feyan nosa sobre la taula las portava als fogóns ; llavoras la cuynera, en-fadada perquè no li deixavan remenar ab desahogo las paye-llas, las etzivava, en mitj de l'ayguera ; anava la cambrera per rentar lo plat de la sanch y li feyan nosa allí y las portava á un' altre banda... y allá van las pobres tripas d' un cantó á l'altre !...

A tot aixó entrava 'l senyoret de la casa — que estudiava tercer any de medicina—y comensava, agafantlas: Veu, mà-mà?... aixó es lo *recto*; es l' intestino principal que desemboca...

—¡ Cállá, brut! véste 'n d' aquí, que no tens rés á ferhi! — li contestava ella rihent.

—Ay, ay, y vosté que 's podria saber que hi fá aquí?... déixim explicar que al ménos apendrà de fisiología... Donchs, com li deya, aquest es...

—Antonio, Antonio, cridava allavoras la mare, vina que 'l noy no 'ns deixa fer rés, dihent cada porqueria!...

—Oy no, papá... es que 'ls dono una lliadó de fisiología práctica, véu? aixó que véu aquí es lo *recto* que...

— ¡ Vés qui 's deixa bigoti!... l' interrompia 'l pare tot somrihent.

Y mentrestant las payellas bullían, lo fum s' anava espes-sint, tothom corria, cridava, reya... tot era animació, vida, alegría... y al defora la pluja anava cayent pausada y lenta obrint bambolletas en l' aygua que s' anava escorrent pels caminals d' arena del jardí ahont la cuyna donava.

—¡ Qué hi fa que plogui, tots som á casa y tots estém ben contents! deya la senyora de la casa...

—Senyora, hi ha un pobre: digué entrant á la cuyna la cambrera.

—Té, donali cinch céntims... ah, escolta, vina; dígalí si vol las tripas del gall-dindi.

—Ay, si; que si no me las tréuhen ben aviat del davant me farán tornar ximple; saltá la cuynera.

—Diu que sí: ja ho crech!

—Donchs vés pórtalashí y que li fassin bon profit.

Y continuá dintre la cuyna la gatzara y l' alegría entre 'l fum de las payellas, y al defora la pluja continuava cayent ab tota la despacientadora calma de la pluja d' hivern.

—¡Lluisa, Lluisa!... ja tením dinar per demá... menjarém gall-dindi, figúrat, ¡gall-dindi, com los senyors!...

—¿Sí? ¿qui te 'l ha donat?

—Una bona senyora del Carreró... oh, prou me 'n recordo de la casa!... No es gran cosa, las tripas, lo cap y las potas, per ells no es rés, no 'ls agrada, però per nosaltres... no 't dich!... quin caldo que farém!... Mira: comprarém tres

unsas d' arrós... no: mitja lliura!... *bueno*; mitja lliura; farém caldo ab las tripas... després... un rostidet ab las tripas, lo cap y las potas... oh, y ab lo que sobri fins ne tindrém pel día de Sant Estevel... Tú 't llevarás; probarém de llevarte, ben poch á poquet y apoyante ab las mevas crossas arrivarás fins á la taula y... ¡já veurás quin dinar que 't faré... ni un prímpcep dina com dinarém demá!... Ara no mes nos faltaría que sortís lo sol: ab la llum y l' escalforeta quin Nadal mes alegre que passariam, quin Nadal, Dèu meu, quin Nadal!...

Y la pobre tulideta somreya tristament ab las il-lusions del pobre coixet.

* *

Y'l sol va sortir, y va sortir espléndit, radiant, vessant llum, calor y vida... ¡quín día mes hermós! Ni un núvolet, ni un retall de boyra enllorava 'l blau puríssim del cel; l' ayre era fresch però templavan sa cruhesa 'ls raig tebis d' un sol que després de sis días d' ausencia tornava á abraçar á sa estimada la terra ab tota la vehemencia, ab tota l' efussió d' un amor á proba d' anys y panys de durada... ¡quín día mes hermós!

La terra, rentada la cara ab la pluja, era neta com una patena; l' aufábrega que adornava la finestra de la tulideta era verda que donava goig de mirar.

L' ayre era transparent, límpit; semblava que no n' hi hagués; las montanyas se veyan á quatre passas, semblava que se 'n poguessin contar tots los pins dels boscos, tots los codols del rocám. Los pardals després de tants días de quietut forsova volavan alegroys desencongint las entumidas alas, perseguintse ab dolsos piu-pius, capbusantse, tornantse á alçar, describint graciosas curvas, y anant per fi á reposar en lo mes alt d' alguna teulada.

De bon matí totas las campanas de totas las iglesias entonen ab sas llenguas de metall un hymne inmens, grandió...
¡Gloria in exelsis Deil...

¡Quín día mes hermos!...

S' havían cumplert los desitjos del pobre coixet: la llum del sol entrava fins á mitj piset; l' escalforeta 'l caldejava tot...

mes ay, la pobre tulida no podía pas llevarse... cá, ni pensarhi!

Tota la nit s' havia queixat d' un dolor al costat esquerra que la feya patir cruelment; sentía un fret estrany y 's tapava...

De bon matí se va llevar: quín día mes felís, pensava, semblará llavoras, quan no eram *pobres!*... Se 'n aná á plassa y comprá la mitja lliura d' arrós, lhart, especies... de tot, fins un porronet de ví ransi... L' alegría que traspuava 'l cel li arribava al fons del cor y somrihent sense saber de qué, murmurava: ¡quín día mes hermos!...

Al arribar á casa s'eva deixá tot lo comprat al costat de las tripas en la taulera del menjador y entrá á son quarto á veure si la malalta se podría llevar. Ab un día tant bonich com fá, 's deya, que molt será que no poguém arribar á Sant Joseph pera ohir una missa al {ménos de las tres que avuy diuben!...

—¡Ja ho tením tot aquí, Lluisa!... digué tot alegre al entrar; mes de sopte queda parat... fret... petrificat... ¡Válgam Dèu! quina cara la pobre malalta... groga com una cera, ab unas ulleras fins á mitja cara... los llavis morats... las dents afinadas.

—Qué tens... que t' ha passat!... digué plé de terror... Ella ni pogué contestar: lo panteig l' aufegava.

Tant depressa com podía va corre á casa 'l metge. Encara bó: va trovarlo que sortía de casa per passar la visita y un quart després tornava ab ell. L' accés havia passat; la malalta havia recobrat una mica de color; però, ab tot, al entrar lo metge murmurá: *malu, malu!*...

La féu destapar; treyentse un mocador de la butxaca lo posá al pit esquerra de la malalta y apoyanthi 'l cap, l' auscultá bona estona. Li feu preguntas.—¿A quin' hora li ha vingut lo dolor?... ¿com se trovava ahí?...—Després li prengué 'l pols y encabat li digué, bé, vaja,... no tingui por que no será rés aixó!...

Mes anant á l' escala, acompanyat del coixet, llavoras digué la veritat:

—Ho sento molt, però no hi ha remey: heu de portarla al Hospital. Aquest piset no té cap condició, l' humitat regala del sostre, es rónech. Lo réuma li ha atacat lo cor y un réuma al cor es joch de pocas taulas. Si la deixéu aquí es morta; si la

portéu al Hospital... qui sab!... també podria salvarse perque estará tant ben cuidada com aquí—jo 'n soch lo metge—y además estará en molts millors condicions... Vaja, á Deu siau!...

Ell, lo pobre, ni pogué contestar; lo plor lo ennuagava.

*
* *

Poch va costar de tréurela del piset: del Hospital mateix ne portaren una camilla; dos homes l' agafaren, ben embolicada ab los llensols y 'ls abrichs, y se l' endugueren. Ni una paraula va dir. Sols al passar per la porta del piset una llágrima despresa de sas parpellas rodolá per la neu de sas galdas esblanquehidas.

Ell, al costat de la camilla, l' acompanyá fins á la porta del Sant Hospital. Allí li digueren que no podía passar endavant. La visita no s' obría fins á las duas de la tarde; llavors, si volía, podía veure á sa esposa y estarse ab ella fins á las set del vespre.

Poch á poch se 'n torná á casa seva: pujá lentament los esglahons de l' escala... Qué llarga la va trovar, qué trista... qué fosca; obrí la porta que havia deixat ajustada y...

Un raig de sol, alegre com un somris d' infant s' escorria pels vidres del balcó trencantse en mobles, parets y rajolas; mil bolvetas viroladas anavan y venían, pujavan y baixavan dintre aquell raig d' or fós. Sobre la taula hi trová encara 'l plat ab las tripas del gall-dindi... l' ampolla del ví ranci s' al-sava d' entre tres ó quatre paparinas closas... pel defora 'ls pardals anavan y venían piulant... pel carrer passavan uns quants cantant y rihent... ¡Tot se burlava d' ell, de sas il-lusions d' ahí, de sa desgracia d' avuy, de sa soledat de demá!... tot se 'n mofava!... tot l' escarnia!...

Caygué en una cadira y plorá fins que las llágrimas se li estroncaren!

CLAUDI PLANAS y FONT

UN AMOR

¡Quína tristó 'm corprén en las nits fredas
d' aquest hivern pahorós, quan foll repasso
mon amor que ha fugit com feble boyra!
A fora udola 'l vent y á dins mon ánima,
cantan plegats lo cant de la tempesta
y llampegan mos ulls fets una flama.
¿Quí hauría dit, amor, tendré poncella
vergonyosa y humil, qu' en vostre cálzer,
sols hi guardesheu fel y un cor de roca
que no guía l' amor sas bategadas?
En vostra boca viva y riolera,
santuari de dolsor, nihuet de gracias,
¿quí capdellar sabría 'ls mots malévols
que sortiren rabents, bronzint per l' ayre
contra mon cor que sols per vos batega?
¡Y tant qu' us he estimat! allá en lo claustre
del convent solitari, quan tranquila
vostra infantesa bella hi rodolava,
ja pregava per vos, sense coneixe'us;
jo veyia reflectirse en las imatjes
del altars del Convent una llum pura,
una claror divina, que 'm donava

alas al cor per abastar la gloria
d' un mistic ideal, pur, inefable.
¡Qué 'm plavía resar devant de Verge
d' un altar amagat!... sas mans juntadas,
mirava 'l cel ab ulls anyoradissos!...
Devant d' aquella imatge jo resava
un jorn d' estiu mas oracions darreras,
y us vegí, dolsa amor, quan las germanas
lo col-legi de noyas conduhían
á rebre 'l Pá sagrat... ¡Oh imatge santa!
jo creguí que benévola sortires,
ohint mos prechs, d' aquell altar de marbre,
donchs no t' hi vegí més; mos ulls encesos
pe'l mateix amor místich, contemplaren
l' altra verge que, humil, genolls en terra,
en mitj d' un estol d' ángels, combregava.
Foreu, amor, la encarnació viventa
del ideal del meu cor, d' aquella imatge...
Restí encisat quan vostra veu melosa
entonava en lo chor los divins cántichs
y us mirí fit á fit... fins que la vista
aixecareu de terra, conturbada,
y vostra cara s' enrojí al veure'm...

.
¡Quín amor fou lo nostre! jo us amava
com als sants del altar, callats é inmóviles;
raig de celistía, vostra suau mirada
anunciava un nou jorn que may venía...
¡y 's pon avuy, quan apuntava l' alba!...

E. M.

DE TEULAS AMUNT

Tot hi es hermós y gran : la blavó inmensa,
la del astre ruent marxa pausada,
l' au lleujera que 's llença
á rabejars' de llum, la nuvolada
que s' hi estén negrenca y remorosa,
la suau y agradosa
claror de lluna qu' á somniar convida,
l' estelada esparjida
d' ací y d' allá en riquíssima barreja,
nits y jorns y horas baixas,
ias ombras hont la llum hi guspireja,
colors que 's moren, carminencas faixas,
tot lo que hi passa, y torna, y fuig, y 's mostra,
tot hi es hermós y gran... y ben lluny nostre.

JOAN MARAGALL.

LA VENJANSA

(De Huland).

El criat n' ha mort al comte,
n' ha mort son senyor l' esclau,
d' ésser cavaller un día
lo foll desitx l' emportá.

En lo bosch mentres cassava
li aficá al pit son punyal;
pera amagar lo cadavre
á dins el riu lo llansá.

Vestse la blanca armadura
y cavalca en son cavall;
mes quan passa per lo pont
salta 'l cavall empinat.

Y quan sent los estreps d' or
que li feren los costats,
bola el cavall fent espuma
y llansa al riu lo malvat.

Bregant ab les ones rema,
rema ab brassos, peus y mans
mes la armadura es pesanta
y á fons s' emporta al vassall.

GERONI ROSSELLÓ

Mestre en Gay Saber.

TU Y JO

Eixas lleugeras plomas
que 'l vent abat y enlayra,
las papallonas febles
de vol baix é insegú',
los glops de vuyda escuma
qu' estufa 'l bés de l' ayre;
tot aixó qui ho diria
me fá pensar áb tu.

Lo cap de la palmera,
l' arrel qu' esfonsa 'l roure,
lo temps que renaix sempre,
l' espay que no té fí,
las gegantinas rocas
que sols Deu pot somoure
tot aixó, no m' ho neguis,
me fán pensar ab tú.

ANICET DE PAGÈS DE PUIG.

LO SASTRE FERRUXÓ

PER qué li deyan Ferruxó? .. Es nom estrany... será sens dubte un motiu... Donchs, com se diu?—Com se diu? ningú ho sab; es lo sastre Ferruxó, veusho aquí, y no vulguin saber més.

Un dia de primavera, los vehins del carrer major del vilatge montanyés, la Pomareda, vegeren obrirse una botiga que feya anys y panys era tancada. L' estadá que l' habitava hi venia terrissa, llquets, cebas y arangadas; tenia nomenada per fer l'aillioli que en los dias d' hivernás recomfortava 'l pahidor dels pagesos. La fam l'en va treurer, y desaparegué. La botiga se tancá y las taranyinas cubriren las escletxas y marchs dels batents.

Era un diumenge al matí; quina fou la sorpresa dels pomarenchs, al eixir de missa matinal, de veure oberta la botiga encantada, neta flamant, y, defora, enfiloy de penjorellas lligadas ab vergas de avellaner: faixas y barretinas vermellas y moradas, mocadors de pita, armillas viroladas, calsas de cotó de botó de banya que 's corda sota l' aixella, etc., etc.; sobre 'l mostrador pessas de drap de burat, sarguill, canem y llana... demanin... l' interior de la botiga adornat de lleixas ben provehidas de bona mercaderia.

Prompte se formá un rotllo de pagesos y pagesas devant la botiga del sastre nou quín se veyá plantat darrera 'l taulell, tot satisfet, la mitja cana á la má. Un home de uns sexanta anys; calvo, de closca lluhenta, baixet, cara embofegada, rogenca, ulls petits ribetejats d' anxova, mitj aclucats, sonrisa beata de bon jan, mes un xich felina. Portava casquet de vellut de cotó, gech de faldons d' amplas butxacas, calsas de color de oliva, sabatas negras de felpa. Pero lo que 'l caracterisava més als ulls d' aquells pagesos eran las arracadas que portava al orella: duas diminutas anelletes d' or.

Tothom volgué estrenar la botiga del sastre nou. En Ferruxó no s' entenía de feyna; era un embull de gent; aquell diumenge la mitja cana y las estisoras anaren en dansa fins al vespre; omplí lo calaix de sous y llaunas. (1)

En la Pomareda may se havía plantat botiga de robas; sols hi havía una botiga, á cal Xalat, hont venían agullas, betas, fils y botons. Los pomarenchs anavan á Olot los días de mercat á provehír de la vestidura que 'ls hi feya menester.

Passaren días y més días; lo sastre sempre afeynat, venent y prenguent midas. D' hont era? d' hont venía? era viudo? casat? fadrí? ningú ho sabia; quant se li preguntava feya la mitja rialla y responía garsas per perdús. Era de pocas paraulas; no sortía may de la botiga; no se 'l veyá ni á passeig, ni en cap taberna. Darrera la botiga, en estansia fosca, hi tenía un catre hont durmía, y un fogó per amanir la pitansa diària; joh! se contentava de poch: llegúms, un tallet de porch los diumenges; las arangadas y ganyas de bacallá que consumía tot l' any no tenían fí ni compte. Com no se 'l veyá may á missa, no sé quina mala llengua feu corre qu' era juhéu, y sens dubte parent del estanya-paellas que ve un cop l' any al poble alguns días ans la festa major a estanyar cassas y perols, culleras y forquillas, ab la manxa de fuell, allá sota 'l lladoner de la plasseta. Per xó en Met, lo taberner, veyent que no li donava cap quarto á guanyar, en vista de la seva tacanyeria comensá per anomenarlo Ferruxó, y prompte tothom li digué

(1) De las pessetas y mitjas pessetas lluhentas, primas y casi borradas, los pagesos ne dihen *llaunas*, nom ben adequat. No es d' estranyar que cap nació no 'ns vulga admetra en llurs tractats monetaris; cap d' ellas permetria que circulés una moneda usada com la nostra y de tan poch valor.

Ferruxó. Ell se 'n reya: si, si, digaume Ferruxa, Ferruxó... mentres me portéu quartos, me 'n fum de la virolla!

S' estava tot lo sant dia de cul sobre un tauladet, camas crehuadas, y cus que te cus!

Quan entrava un pagés, s' alsava depressa.

—Que us cal? padrí.

—Voldria unas calsas de burat d' alló baratet.

—Be está... Li desplegava pessas de drap sobre el taulell... aqueixa farà per' vos.

—Quant val?

—Sis pessetas la cana.

—Carau! mestre, com y anéu!.. Us en pagaré un duro, ni un quarto més.

—Vaja! prenem mida.

Li prengué mida ab la mitja cana. No s' hi mirava gayre; com las calsas que portavan aquells pagesos eran tan amplas de dalt com de baix, no 's servia may de la beta. Los hi feya calsas de devanaler, apretant molt ventre y pit, amplas á las camas, abotonadas sota l' aixella ab lo tradicional botó de banya.

Lo botó de banya que los pagesos del Empordá portavan y portan encara, s' acaba de perdre; era molt célebre. N' hi havia de totes midas, de grossos com un duro, fets en forma de cúrria; los pagesos richs lo portavan esculpit, de banya transparent; valían un ral y fins mitja pesseta; los jornalers y serveys de la masía lo portavan de boix, valían dos quartos. La única població hont se fabricaban eixos botons de banya, era Banyolas; de aquí ve sens dubte la seva etimología de banyas y no de banys com alguns venen á suposar; eixa es la opinió del apotecari de Besalú, en Basili Mirapeix, senyor molt bromista.

Lo sastre Ferruxó ne tenia de tota mena y de tos preus. Després de pendre la mida de las calsas del pagés, li tragué una capsa plena de botons de banya.

—Trieu.

Ne triá un prou gros.

—Quant val?

—Un ralet.

—Es car; á Banyolas me lo darán per sis quartos.

—Donchs, mestre, anau á comprarlo á Banyolas.

—Prou hi aniré.

Tal dit tal fet. L'endemà se 'n anà calsat d'espardenyas á Banyolas, tres horas de caminada; esmorsá al hostal; usá las espardenyas, y á la tarda torná triomfant al poble, ensenyant lo botó qui li havia costat sis quartos. Deya als seus companys: aquell juheu del sastre nou s' pensava enganyarme; me 'n demanava un ral; á Banyolas me l' han donat per sis quartos.

..

May home mes xalat que nostre sastre Ferruxó. Los diumenges y días de festa la parada que feya al davant de sa botiga del carrer major ab llatas y cordills, d' hont penjavan tota mena d' estofas, atreyan los pagesos y sobretot las pagesetas embabiecadas, com moscas á una bresca de mel: mocadors de seda; jipons bons y fets festonats de trenzilla; caputxas de bayeta; capas de pastó... enfilais violats de tota mena que 'l ventijol feya voleyar... semblava verament un altar de la professó de Corpus. Ell s' estava dret al pas de la porta com una aranya al centre de sa tela, fregantse las mans, sos ulls molls mitj aclucats de satisfacció, cara riallera. Feya estona que una dona ab sa filla s' estavan plantadas, admirant colorayna.

—Qué us cal? mestressa.

—Voldría unas faldillas per la noya.

—Entreu, triéu... n' hi ha de tot preu .. baratet! baratet! y tu? noya maca.

—Un mocador de pita pel cap... aquell violat que teniu penjat.

Li despenjava ab la forqueta, ab lleugeresa.

—Tè, te 'l regalo... val sols una pesseta.

Las samarras de pell de moltó dels pagesos se convertían en bons gechs de drap de burai; los gipons y faldillas de las donas en telas de sarguill de bona llana... Tota una revolució en las costúms económicas dels pomarenchs. Tots los durillos

y monedas columnarias guardadas d' anys y panys en culs de mitjas, passaren com per encant dins lo calaix del sastre Ferruxó. La Pomareda ja no era lo poble rónech montanyós; se civilisava, se transmudava. Los pagesos dels pobles dels encontorns, de Salas, Bassegoda, Beuda, plens d' envidia deyan: al cul del sach veurém las engrunas. Lo digne párroco de la Pomareda, Mossen Pere, assustat, predicava los diumenges contra 'l luxó, aquell afany de las donas de anar bonicas, lo que portava la depravació de las bonas costúms. En Ferruxó, aquell juhéu que no anava á missa, era per' ell un delegat de Satanás que ben cert causaría la perdició de sos amats feligresos. Mes ningú se l' escoltava; las caritats disminuían, com també la celebració dels aniversaris anyals dels difunts. Dèu nos enguart que vingués una mala anyada! .. los pomarenchs anirían á captar. En moltes casas ja 's notavan la falta de quartos. Los avis de 80 anys, aferrats á las costums de la vellura, s' escandalisavan de veure aquella mudansa; n' auguravan malorías y castichs de Deu.

Quan lo sastre Ferruxó hagué escurat la bossa dels pomarenchs, comensá per deixar diners als més necessitats.

Entrava un pagés en la botiga fent 'l payo, ulls baixos, tot xano xano, callat. Lo sastre ja endavinava lo que volía.

—¿Qué voleu? bonhome.

—Ja veuréu... us voldria dir quatre paraulas á solas.

Lo feya entrar al arrera botiga; encenía un llumet.

—Digau.

—Me fa menester una onsa; he pensat que me la deixariau.

—Certament. Farém un paper, ¿sabéu? un senzill pagaré firmat per dos testimonis: me 'n pagareu d' interés l' any un duro cada mès, y me retindrè un duro pels gastos.

—Home, ne feu un gra massa!

—Encara gracias!... si no hu voleu deixeuho—y li posava la onsa d' or sobre 'l taulell, fentla drinsar y saltar, per hipnotisar-lo.

El Pagés firmava 'l pagaré, y s' emportava la onsa.

En poch's anys vingué que 'ls pomarenchs se trobaren tots endeutats.

La usura més que la venda enriquí 'l sastre Ferruxó quin se vegé prompte amo de mitj poble.

No mudá per xó sas costums; se 'l veyá ab la mateixa ves-

tidura que portava al venir á Pomareda, aixó sí, lluhenta de llantias y crassosa; dormint al arrera botiga, amanintse ell mateix la pitansa diària. ¡Qué n'havía de tenir de grogas! Havía comprat la casa hont vivía; més lo pis de dalt era desocupat; no 'l volgué llogar de por que no 'l robessin. Los seus deutors li anavan barretina en má, implorant espera pe 'ls pagos de interessos; ell no s'entenia de rahons: ó diners ó el procurador.

Tant va apretar 'l clau que 's produí en lo poble un rencor rabiós contra del juhúu.

. . .

Una nit d'hivern, á la una de matí, bufant fort canigonench, los pomarenchs, revetllats, assustats per las campanas del poble que tocavan á foch, corrián pe 'ls carrers ab perols y galledas: foch! foch á ca 'l Ferruxó. La botiga plena de teixits de cotó cremava com un lluet; las flamaradas activadas pe 'l vent surtían per las finestras. Mossen Pere, l'alcalde, el jutge de pau foren d'els primers á donar disposicions; tothom s'hi feu de valent; se formá la cadena; las galledas passavan de má en má desde 'ls pous y fonts del vilatge; mes tot fou en vá: la teulada s'enfonsá ab gran estrepit, sepultant dins sas runas tota la casa.

Y 'l sastre?... hont es?... s'ha salvat?...

En Ferruxó que dormía á la estancia fosca de darrera, sens dubte no pogué atravessar per fugir la botiga abrindada, puig morí abrusat; ni un os de sa carcanada s'trobá.

Castich de Deu! digué Mossen Pere.

Castich dels pomarenchs! digueren las malas llenguas de Bassegoda.

Obra del dimoni! digueren sos acreedors... arri! á cremar al infern!...

C. BOSCH DE LA TRINXERÍA.

La Junquera 8 Janer 1892.

EN LO DESERT

Fins l' horisont s' aixampla lo sorralench llensol:
ni un arbre; ni una fulla; ni l' eco d' una veu;
ni un terme; ni una vía; ni un rastre en aquell sol
d' una serp ó d' un peu.

No mès tota enrojida pel sol aponentat,
com una trista vela del mar sobre l' abím,
s' aixeca entre las boyras del ayre caldejat
la tenda de Selím.

Damunt de la alcatifa reposa 'l bereber,
al fons de las pestanyas enterbolits los ulls;
un bras entorn la esposa; l' altre errant pe'l plaher,
revolcantse en sos rulls.

Ella li diu, besantlo sobre del pit tot nú:
—No hi trobo en la camella ni un escorrim de llet;
lluny es lo pou de Kébis y no 'ns respon ningú;
y, ay, mon espós, tinch set!—

Ell de gonolls dressantse mira ab enuig l' espay;
—Sempre 'l desert y sempre l' esborronant repós!
Potser la llum que's colga no ha d' aixecarse may
pera nosaltres dos!

Perquè del cor dels pares t' he arreballat crudel,
tany de palmer dolssim, gloria dels llochs nadús!
Sagnan tos peus y ploras; y, anem, oh 'l meu anhel,
sens esma y fugitiu! —

Calla Selím quan ella al coll se li ha penjat:
—¿Com desitjar mos pares, los ulls dintre tos ulls,
Si en lo teu pit que 'm crema jo 'm fonch com lo brescat
y gota á gota 'm culls?—

Ay que rabent s' acosta de lluny fonda ramor!
L' espós surt de la tenda, la esposa l' ha seguit;
puja, s' aixampla, enrotllals esporucant negror,
y 's miran fit á fit.

La escuálida camella remuga y s' estremeix,
aplata 'l coll y ensuma la pols d' assí d' allá.
Salta la tenda á trossos; la fosca 'ls engoleix:
es lo respir d' Alá!

Es lo Simun feréstech d' estrampols giravolts,
que colga las estrellas la sorra encabritant!...
Ab la muller als brassos, entre aquells mars revolts
Selim camina errant.

Van galta sobre galta l' ayre de foch bebent;
los ulls á mitja testa com una bolva enduts;
ara cayent y alsantse y ara de nou cayent,
fins als genolls retuts.

Amunt amunt l' arena ja 'ls lliga á mitjant cos;
ja sobre 'l pit rodola; ja vá la mort venint!...
Quina ramor estranya... Potser Alá es piadós
Es un xacal fugint.

Mes un respir escoltan devora d' ells perdut,
y apar con si una llengua los hi llepés lo front;
manyaga la camella flayrant se n' ha vingut
pera morir ahont son.

Lluyta l' alarb, las onas cent voltas ha apartat
del rostre de la aymada qu' en lo fatich ja pert;
una se 'n vé espantosa—Sálvans Alá!—han cridat.
Mes l' ona 'ls ha cubert.

.....

Com ull sagnós de hiena s' ha esparpillat lo sol;
arreu altre vegada la frèstega quietut;
en los espays ni un núvol y en l' arrugat llensol
no més la solitut.

ANGEL GUIMERA.

Mestre en Gay Saber.

DOS SUSPIRS

A dins la llar s' escalfavan
un vespre, á encesa de llums,
la vella... resa que resa,
la jove... mirantse 'l fum.

¡ Ay ! llavors digué la jove
y la vella ¡ ay, bon Jesús !
— ¿ Qué teníu are, padrina ?
— Filla meva, ¿ qué tens tú ?

Cap d' ellas torná resposta,
pero pensaren al punt:
— ¡ Si ho sabíau, padríneta !
— ¡ Si ho sabías, juventut !

MIQUEL COSTA Y LLOBERA.

LO ROSSINYOL DE MONTSERRAT

(COPIADA DEL ALBUM DE LA VERGE)

Vora la Verge santa
de Montserrat,
lo rossinyol hi canta
bó y amagat.

—Vosaltres que passavau
per est camí,
si la ditxa cercavau
veniu assí.

Al bell mitx d' esta roca
lo temple hi ha
de la Verge qu' invoca
tot catalá.

Es la verge morena
que 'ns vetlla á tots;
deuli 'l cor per ofrena
fidels devots.

Si teniu vida trista
l' alegrará,
quan 'un cop l' hajau vista
no us deixarà.

F. MATHEU

LO MIQUELET DE RIPOLL

La xurma esperitada—pe 'l claustre se n' ha entrat;
ja cáhuen las columnas—com pins destralejats,
ja van cap á la esglesia—ja 'n passen lo llinar,
las armas amatentas—los ulls fora del cap,
la flastomia als llabis—lo cor sedent de sang.
Las donas los atían—ab xiscles infernals,
las trenas esbulladas—la roba arrossegant.
¿De mares com aquellas—quins fills, donchs, n' eixirán?

La esglessia está deserta—com cambra sepulcral;
dessota de las voltas—los crits van ressonant,
á cada pas que donan—un crit mes fort que may,
las donas, están follas—los homes, ubriachs;
ja apilan las faxinas—lo foch ja está calat
las serps de flamaradas—s' enfilan á cent pams;
Lo rotllo de bagassas—entorn giravoltant
bé sembla esbart de bruixas—en nit de temporal.

Las flamas, com s' enlayran—las voltas socarrant!
al véure 'ho la brivalla—¡quin riure y follejar!
en mitx de la disbauxa—entonan lúbrichs cants.
com mes cruxeix la llenya—mes llenya hi van tirant;

al foch llansan retaules—los triptichs y los sants,
imatges veneradas—potejan sens pietat,
l' estátua del gran Jofre—al foch s' está acabant
y sòls la del Sant Cristó—s' escapa de sas mans.

Saquejan los sagraris—ab cobdiciós afany,
sagradas vestiduras—etjegan Ter avall,
las Formas esbocinan—en mitx del camí—ral;
se 'n van cap á las tombas—los morts á profanar,
sepulcres escorcollan—la llosa alsapremant,
sacseja que sacseja—fins torsen los parpals,
la forsa no 'ls hi basta—la llosa no 's móu pas
com si 'ls guerrers que tancan—s' hi haguessen aferrat.

Ressonan las campanas—com clams de pietat;
la folla s' esgarria—y als monjos vá cercant,
ay! del que mitx oviran—si 'l poden encalsar.
De cop, un d' ells avansa—de lladre te 'l posàt
de miquelet dú 'l traje—bo y fet un esparrach,
la faixa virolada—li guarda lo punyal;
ja 's fica per las celdas—guaytant y furejant
com tigre sanguinari—que 's migra en son aguayt.

Lo miquelet abansa—las celdas tot mirant,
quan n' es á la darrera—la porta trova ensà
d' un colp de carrabina—l' ha obert de bat á bat.
Un monjo hi trova á dintre—de mes de vuytanta anys,
sa barba es com l' armini—y l' orcle de son cap,
vagueja sa mirada—perduda pe 'l cel blau
sos llabis tremolosos—murmuran baix un psalm
y van sos dits d' ivori—rosaris desgranant.

Lo miquelet avansa—y d' ira llansa un bram;
ja vá per matá' al monjo—ja aixeca lo punyal,
lo pobre vell li allarga—sas descarnadas mans
—«Germá, que Deu vos mira!—¿perqué voleu ma sang?»—
L' agafa entre sas urpas—per terra lo rebut,
ja l' eyna li ha enfonsada—sos ulls son dos volcans
y encara lo bon monjo—son ánima entregant
diu com Jesús:—«Perdónal,—Deu meu, no sab que 's fá.»—

Lo miquelet s' espanta—y fuig desesperat
la veu d' aquell vell monjo—omplintli 'l cor d' esglay
á dins de sas aurellas—s' hi arrapa com un cranch.
Camina á las palpentas—lo pit li vá mancant,
com mes avant camina—molt mes allarga 'l pas.
ja torna á sé á la esglesia—l' incendi no ha minvat
y encara van los lladres—d' açi d' allá voltant
sinistres tots y cegos—com vol de rat-penats.

Ja arriba á la portada—frenétich y açorat,
lo crit de sa consciencia—som crim va recordant;
ab veu clara y terrible—se sent amenassar,
sas mans mira sangnantas—y llansa lo punyal,
aixeca ab pór la testa—giranla á tots costats,
sols veu duas estátuas—del arch en los brancals:
en l' un, y veu San Pere—en l' altre, hi ha Sant Pau
com dos guardians de pedra—que 'l segle onzé hi deixá.

Lo miquelet s' esvera—los sants al contemplar;
li apar que ab ira justa—los reptan sos esguards,
que un d' ells, d' aquell bon monjo—te 'i rostre angelical
y de sa boca inmóvil—la véu sent escapar's
que ab fort ressó á sa aurella—li diu:—«¡No matarás!!»—
Sentintla, ja 's redressa;—reprén lo seu posat,
d' un colp de carrabina—lo cap li fá saltar
y al botre al pit tocantli—lo deixa estinellat.

.

Lo miquelet afina—morint per sa maldat,
de dins sa boca enterca—s' escola un doll de sang
las ombras del cap-vespre—lo van á enmortallar;
las voltas de la esglesia—lo foch vá enderrocant,
y 'ls llops farts del carnatge,—l' estol dels condempnats
s' en fuig per la porxada—hont lo miquelet jau,
y en sa infernal fugida—per damunt d' ell passant
la xurma esperitada—li axafa lo seu cap.

LA VINGUDA DELS SANTS REYS

Nits de lluna clara las nits del Janer,
vetlladas de somnis cap com la dels reys:
tot dormint ¡quins somnis! ¡quins somnis despert!
¡quins castells en l' ayre! ¡quín beure a galet!

—May á la infantesa jo tornar podré—

Mestres m' acotxava, tremolant de fret,
la mare ja 'm deya que sentía als Reys:
para bé l' orella, escolta ¿no sents?
¿no sents la musica? de segur, son ells.

—May á la infantesa jo tornar podré—

Si m' en deurán durne de coses, lós Reys
ab tantes pregaries com els hi só fet!
Dorm, la mare deya, calla y dorm, fill meu,
que si no dormías, no 't durían res.

—May á la infantesa jo tornar podré—

Tot fentne bacaynes, ja 'm sembla que 'ls veig,
ja 'm sembla que venen per lo meu carrer;
l' un es rós y jove, l' altre blanch y vell,

lo mitjà qu' es negre, cavalca 'l derrer.

—May á la infantesa jo tornar podré—

Cavallers y patges, van darrera d' ells;
de matxos y caixes, n' hi ha un reguitzell;
¡Quins renills de poltros! ¡Quín trepitx de gent!
¡Quín trontollar d' òrgans! ¡Quín glatir de dents!

—May á la infantesa jo tornar podré—

L' endemà á trench d' auba, me 'n llevo amatent
per escorcollarne frissant lo cistell;
mes si de joguines n' es curull á seny,
de llaminadures no 'n vullau pas mes.

—May á la infantesa jo tornar podré—

Tan sols lo Rey negre no m' ha portat res,
de carbó ni cendra no 'n só trovat gens.
—¿Veus, deya la mare, que t' han dut los Reys?
Prou, prou; mare meva, ja ho veig y ho entench.

—May á la infantesa jo tornar podré—

Deu vos ho pach mare, vos ho pach al cel,
y vos dó posada aprop dels Sants Reys.

TERENCI THOS Y CODINA.

Mestre en Gay Saber.

